

Nr 50.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning i syfte att trygga patenthavares rätt även under tider av krig eller krigsfara.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 72, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *von Friesen* yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning i syfte att på sätt närmare angivits i motionen trygga patenthavares rätt även under tider av krig eller krigsfara. — Av motionen framgår, att den ifrågasatta utredningen skulle avse, om man borde möjliggöra förlängning av patenttiden i sådana fall, då patentet på grund av krigs- och avspärrningsförhållandena ej kunnat utnyttjas på normalt sätt.

I fråga om de skäl motionären anfört till stöd för sin hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat *yttrande* över motionen från kommerskollegium, patent- och registreringsverket, Svenska uppfinnarföreningen och Svenska industriens patentingenjörers förening. Kommerskollegium har vid sitt yttrande fogat ett av Sveriges industriförbund till kollegiet avgivet yttrande över motionen. I samtliga yttranden utom det som avgivits av svenska uppfinnarföreningen har avstyrkts bifall till motionen.

I patent- och registreringsverkets yttrande, som avgivits av dess besvärsvärdning, lämnas en ingående redogörelse för gällande svensk rätt på området och tidigare reformförslag i Sverige. Vidare anges hur man i främmande länder ställt sig till spörsmålet. Följande redogörelse är huvudsakligen hämtad från patent- och registreringsverkets yttrande.

Enligt *gällande lag* finnes icke någon möjlighet till förlängning av patenttiden. Enligt 10 § patentförordningen meddelas patent för en tid av 17 år från ansökningsdagen, vilken tid utgör ett maximum. För tilläggspatent reduceras patenttiden genom att sådant patent ej gäller längre än huvudpatentet. Och även av övriga patent är det blott en mindre del, som gäller hela patenttiden. För varje patentår från och med det andra skall nämligen erläggas en avgift, vid äventyr att patentet eljest förfaller. Årsavgiften är till en början ej mer än 10 kronor men stegras efter hand och utgör för de senaste patentåren 300 kronor. Detta leder till att flertalet patent så småningom förfalla genom underlåten avgiftsbetalning. Enligt senast tillgängliga uppgifter är patentens genomsnittliga livslängd endast ungefär hälften av den 17-åriga patenttiden, och blott omkring $\frac{1}{10}$ av hela antalet torde kvarstå till patenttidens slut. — I vissa fall förkortas patenttiden för närvarande i anslutning till en bestämmelse i lagen den 1 november 1940 (nr 924) med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m.

Genom sistnämnda lag möjliggöras emellertid olika extraordinära förmåner för patensökande och patenthavare, som drabbats av krigsförhållandena. Dessa förmåner komma att väsentligt utsträckas, om Sverige ansluter sig till en nyligen träffad internationell överenskommelse rörande bibehållande och återställande av rättigheter på den industriella äganderättens område, vilka berörts av det andra världskriget. Denna överenskommelse träffades i Neuchâtel den 8 februari 1947 och har undertecknats av ombud för 25 länder, däribland Sverige. Frågan om vårt land skall ratificera densamma är för närvarande föremål för riksdagens prövning (se prop. nr 292 och utskottets utlåtande nr 49). Neuchâtelöverenskommelsen innehåller intet om förlängning av giltighetstiden för patent, som på grund av krigsförhållandena ej kunnat utnyttjas på normalt sätt. I detta avseende föreligger likhet med den motsvarande överenskommelse, som efter det första världskrigets slut slöts i Bern 1920 (Sveriges överenskommelser med främmande makter 1920 nr 8). Under förarbetena till 1920 års överenskommelse uttalades, att frågan om förlängning av patenttiden vore alltför omtvistad och invecklad för att lämpligen kunna internationellt regleras, och tydligen har man sett saken på samma sätt denna gång. Varje land står alltså härvidlag fritt.

I *utländsk rätt* förekomma bestämmelser om patenttidsförlängning. Sålunda möjliggjordes i samband med det första världskriget i ett antal länder sådan förlängning. Under och efter det andra världskriget har lagstiftning av detta slag införts i åtta stater. I patent- och registreringsverkets yttrande lämnas en översikt över denna lagstiftning. Av översikten framgår, att lagarna om patenttidsförlängning förete vissa likartade drag, särskilt att tyngdpunkten ligger på individuell förlängning efter särskild prövning av omständigheterna. Översikten visar också, att sådan lagstiftning endast tillkommit i ett mindre antal länder, detta vare sig man jämför med alla de 38 till den internationella Parisunionen för industriellt rättsskydd anslutna länderna eller endast med de 25 länder, som undertecknat Neuchâtelöverenskommelsen. Av länder med stor industriell betydelse, som ej infört sådan lagstiftning, må särskilt nämnas Amerikas förenta stater. Att märka är också, att endast länder, som direkt varit indragna i kriget, hittills vidtagit lagstiftning av detta slag.

Frågan om lämpligheten av att i Sverige införa lagstiftning om förlängning av patenttid var föremål för behandling vid *1920 års riksdag* i samband med den lagstiftning, som kom till stånd i anledning av Sveriges biträdande av Bernöverenskommelsen 1920; se härom särskilt proposition 1920 nr 421 s. 20—25.

Bestämmelser om förlängning av patenttid tillstyrktes vid detta tillfälle av kommerskollegium, Svenska föreningen för industriellt rättsskydd, Svenska patentombudsforeningen och Svenska uppfinnareforeningen, men avstyrktes av patent- och registreringsverket. Kungl. Maj:t ansåg sig icke heller kunna förorda någon sådan lagstiftning. Förslaget om viss tids allmän förlängning av patenttiden upptogs emellertid i en motion i andra kammaren (nr 455). *Första lagutskottet* avstyrkte emellertid motionen (utlåtande

nr 41). Utskottet framhöll, att det gällde att avgöra, vilket intresse som borde väga tyngst, uppfinnarens eller hans rättsinnehavares att fullt ut få åtnjuta frukterna av uppfinningen eller industriens att få tillgodogöra sig fördelarna av densamma. Det vore tydligt, att under världskriget båda dessa intressen blivit lidande. Att träffa ett avgörande, som även i de särskilda fallen under alla förhållanden bleve rättvist, torde vara hart när ogörligt. Olägenheten för patenthavaren att under viss del av patenttiden icke ha kunnat fullt begagna sig av patentet finge anses vara mindre än alla de olägenheter av såväl ena som andra slaget, som under samma tid drabbat industrien. — Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Beträffande frågans nuvarande läge har *patent- och registreringsverket* i sitt yttrande — efter att ha erinrat om att verket i stort sett delade den allmänna syn på här uppkommande spørsmål som kommit till uttryck i det yttrande, som verket avgav 1920 — anfört bl. a. följande.

En lagstiftning, varigenom patenttiden skulle i vårt land med hänsyn till krigsförhållandena förlängas för alla eller vissa av de bestående patenten, giver anledning till allvarliga betänkligheter ur rättssäkerhetssynpunkt. Man har att taga hänsyn till den allmänhet, som kan ha ställt in sig på att en uppfinning skall bli fri för utnyttjande vid den ordinära patenttidens utgång. En tillfällig förlängning av patenttiden — kanske motsvarande hela krigstiden — medför vidare den särskilda olägenheten, att patentet kan komma att gälla så långt fram i tiden, att tekniken då ingått i ett helt nytt skede, varigenom patentet på ett speciellt sätt kommer att verka som ett hinder för utvecklingen. Denna synpunkt har starkt framförts från näringslivets organisationer, när det gällt medgivande av förlängd prioritetstid, och den har lett till att man därvid räknar patenttiden från den ordinära prioritetstidens utgång, såsom tidigare framhållits. Ett medgivande av patenttidsförlängning, särskilt om den generellt skulle gälla alla under krigstiden gällande patent, synes stå i strid med den grundsats, som sålunda i annan ordning sanktionerats av statsmakterna.

Annat blir i viss mån förhållandet, om man inskränker sig till att medgiva förlängning av patenttiden i sådana fall, där utnyttjandet på grund av krigstidens svårigheter särskilt hindrats. En lagstiftning av denna karaktär kunde också synas ligga närmast till hands med tanke på att motsvarande lagstiftning utomlands i allmänhet har denna uppläggning. En sådan prövning måste dock bli mycket besvärlig och svår att göra rättvis. Tidigare har man ju också i vårt land knappast från något håll velat förordna en lagstiftning, som nödvändiggör prövning av detta slag. Mot en sådan speciallagstiftning kan också andragas, att det knappast finns tillräckliga skäl att ställa just patenthavare i särskild klass gentemot andra, som genom krigsförhållandena vållats förluster. Ett liknande resonemang framfördes ju 1920 från skilda håll. Vidare må mot en lagstiftning om individuell förlängning anföras, att den mest torde komma att verka till förmån för utlänningar, detta även om den för dem blott skulle vara tillämplig under förutsättning av ömsesidighet. Patenthavare från de i kriget indragna länderna torde i långt högre grad än svenskar ha haft svårigheter att utnyttja sina patent härstädes. Visserligen skulle genom en svensk lagstiftning om individuell förlängning möjliggöras för svenskar att vinna patenttidsförlängning i vissa främmande länder. Man har väl dock anledning att räkna med, att man i dessa länder skulle bedöma ansökningar om patenttidsförlängning från svenskar restriktivt, med tanke

på att det här gäller ett land, som haft förmånen att stå utanför kriget. Besvärsavdelningen har, när det gäller frågor, som nu regleras av Neuchâtel-överenskommelsen, vid skilda tillfällen hävdadt, att man av internationella hänsyn har anledning att från svensk sida vara med även om åtgärder på patentområdet, vilka övervägande bli till nytta för utlandet. Men just den omständigheten kan tala för att man i den nu aktuella frågan, som ej är föremål för internationell reglering, låter det egna intresset spela en större roll. — — —

Det nu anförda har lett besvärsavdelningen till den uppfattningen, att en förlängning av patenttiden ej för närvarande synes vara att tillråda i någon form. Motionen syftar visserligen blott till en utredning av här ifrågasvarande spörsmål. Skulle näringslivets organisationer allmänt tillstyrka en sådan utredning, har besvärsavdelningen ej anledning att ställa sig avvisande. Skulle åter ej något starkare önskemål om en utredning finnas inom näringslivet, anser besvärsavdelningen motionen ej böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Kommerskollegium har i sitt yttrande erinrat om att kollegium, då en extra ordinär förlängning av patenttiden dryftades efter första världskriget, tillstyrkte en dylik förlängning, men att förslaget härom icke vann statsmakternas bifall. En utsträckning av patenttiden kunde enligt kollegiums uppfattning naturligtvis alljämt i vissa fall vara ett svenskt uppfinnar- liksom industriintresse. Sådan utvecklingen gestaltat sig ansåg kollegium emellertid fördelarna härav icke kunna uppväga de olägenheter, som påvisats av Sveriges industriförbund i dess till kollegium avgivna yttrande.

Industriförbundet har bl. a. framhållit, att en förlängning av patenttiden måste bedömas även ur de företags synpunkt, som i förlitande på att ett patent vid viss tidpunkt kommer att upphöra vidtagit förberedelser för upptagande av den tidigare genom patentet skyddade tillverkningen. Dylika förberedelser vore vanligen så tidsödande, att de måste påbörjas långt innan patent-skyddet upphörde. På grund härav och andra i yttrandet angivna skäl har förbundet ansett att av motionären föreslagna åtgärder — även om de skulle lända vissa svenska patenthavare till nytta — skulle medföra rättsosäkerhet och därjämte gagna utländska intressen på det svenska näringslivets bekostnad. Dessa nackdelar skulle bestämt överväga de eventuella fördelarna.

Svenska industriens patentingenjörers förening har gjort gällande, att den av motionären ifrågasatta lagstiftningen skulle vara ägnad att verka i hög grad hindrande för den svenska industriens rörelsefrihet och under en längre tid lägga en hämsko på den industriella utvecklingen inom landet, samt härom anført bland annat följande.

Motionären syntes nämligen ha förbisett, att en patentförlängning av föreslagen art icke kan förbehållas enbart svenska medborgare eller helt svensk-ägda företag utan måste — om den komme till stånd — utsträckas till att gälla alla innehavare av patent i Sverige och sålunda i lika mån gynna utländsk konkurrens på den svenska marknaden, i den mån denna konkurrens är baserad på patent här i riket. — — —

Skulle nu, utöver den i patentförordningen medgivna skyddstiden av 17 år från ansökningsdagen räknat, kunna ernås en ytterligare förlängning med måhända upp till 5 à 6 år, synes det föreningen uppenbart, att detta långt

ifrån skulle gynna utan tvärtom kunna allvarligt skada det svenska näringslivet, som under en längre följd av år än som eljest skulle varit fallet bleve bundet av dessa utlandsägda svenska skyddsätter, vilka tillkommit under en period, då utländsk uppfinnarverksamhet till följd av krigsförhållandena fått ett försprång framför den under normala förhållanden fullt konkurrenskraftiga svenska uppfinnarverksamheten. Föreningen finner det därför vara ur den svenska industriens och hela det inhemska näringslivets intressesynpunkt angeläget, att en lag av i motionen avsedd karaktär icke kommer till stånd, varför motionärens hemställan om utredning i sådan riktning icke enligt föreningens uppfattning torde böra bifallas. — — —

Föreningen har även vid skilda tillfällen med kraft hävdadt, att ur nationell synpunkt det största faromomentet vid medgivande av utsträckta förmåner på detta område torde, liksom efter förra världskriget, inrymmas i åtgärder medförande försening av tidpunkten för patentskyddets upphörande, vare sig denna försening förorsakas av en förlängning av patenttiden eller av blott en förskjutning av denna genom event. beräkning av patenttiden från senare datum än det patentförordningen stadgar. Någon anledning synes icke föreligga att nu frångå denna föreningens principiella uppfattning, vilken baserar sig på erfarenheterna efter det första världskriget, då de internationella lättnader på patentskyddets område, som därvid infördes, visade sig till övervägande del medföra för den inhemska industrien kännbara skadeverkningar till huvudsaklig förmån för utländska konkurrenter.

Svenska uppfinnareföreningen har anfört i huvudsak följande.

Många uppfinnare hava, genom av kriget orsakade extraordinära förhållanden, varit under viss tid antingen förbjudna eller på annat sätt förhindrade att utöva eller skörda de ekonomiska frukterna av sina uppfinningar. Den 17-åriga skyddstid som den svenska patentlagen tillförsäkrat uppfinnarna och som ur samhällelig synpunkt ansetts lämplig och skäligen har för dessa uppfinnare blivit i stor utsträckning illusorisk. De hava härigenom lidit ekonomisk skada. Det torde därför vara skäligt att dylika uppfinnare tillerkännes viss compensation genom patenttidens förlängning utöver de stipulerade 17 åren.

Svenska uppfinnareföreningen tillstyrker därför herr von Friesens motion om utredning i syfte att trygga patenthavares rätt. En dylik utredning bör lämpligen ske omedelbart och så snabbt att dess resultat kan ha avsedd verkan, att trygga patenthavarnas rätt innan denna rätt upphör på grund av respektive patenttidens upphörande.

Utskottet.

I motionen hemställes om utredning angående förlängning av patenttiden i sådana fall, då patent på grund av krigsförhållanden icke kunnat utnyttjas i normal omfattning. Såsom av den föregående redogörelsen framgår framfördes efter första världskriget liknande förslag, vilka dock icke resulterade i någon lagstiftning. Utskottet, som år 1920 behandlade en motion om förlängning av patenttiden, avstyrkte bifall till motionen. Utskottet framhöll därvid bland annat, att det gällde att avgöra, vilket intresse som borde väga tyngst, uppfinnarens att fullt ut få njuta frukterna av uppfinningen eller industriens att få tillgodogöra sig fördelarna av densamma. Utskottet fann emellertid, att olägenheten för patenthavaren att under viss del av patenttiden icke ha kunnat fullt begagna sig av patentet i fråga måste anses vara mindre än alla de olägenheter av olika slag, som under samma tid drabbat industrien.

Vad utskottet sålunda uttalade 1920 synes äga giltighet även i dagens läge. I flertalet av de yttranden, som avgivits över motionen, har också givits uttryck för liknande synpunkter. Endast i det yttrande, som avgivits av Svenska uppfinnareföreningen, har tillstyrkts bifall till motionen. I detta yttrande har dock icke alls berörts de olägenheter en förlängning av patenttiden skulle medföra för svensk industri. Genom vad härom anförts i övriga till utskottet avgivna yttranden har utskottet emellertid bibragts den uppfattningen att nämnda olägenheter äro så betydande, att uppfinnarens intresse av en förlängning av patenttiden bör vika.

Utskottet vill ock erinra om att utskottet i utlåtande denna dag, nr 49, lämnat utan erinran av Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag om återställande i vissa fall av rätt till patent, mönster eller varumärke m. m. Denna lagstiftning, som grundas på en i Neuchâtel träffad internationell överenskommelse, medför åtskilliga fördelar för patenthavare och patentsökande i fråga om förlängning av frister o. d. En huvudprincip i förslaget är emellertid, att patenthavaren eller patentsökanden vid beviljandet av sådan fristförlängning skall försättas i samma rättsläge som om han iakttagit den normala fristen. En förlängning av fristen skall alltså ej inverka på patenttidens längd. Ett bifall till förevarande motion skulle därför kunna sägas stå i mindre god överensstämmelse med de principer, varpå nämnda lagförslag vilar.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 72, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 juni 1947.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Schlyter, Westman, Ahlqvist, Ekströmer, Lindblom, Olofsson och Löthner samt fru Sjöström-Bengtsson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Olsson i Mellerud, Berg, fru Gustafson, herrar Gustafsson i Lekåsa och Sveningsson, fröken Öberg samt herr Jonsson i Skutskär.

Stockholm 1947. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
472202